



(E)Tuğg.Doç.Dr. Oktay BİNGÖL

## Rusya-Ukrayna Güncel Krizi: Gelişmeler, Olasılıklar ve Türkiye'nin Konumu

Ukrayna'da "Euromaidan olaylarında" Moskova yanlısı yönetimin devrilmesi sonrası başlayan kriz, Kırım'ın işgal ve ilhak edildiği 2014'ten günümüze zaman zaman tırmanarak devam ediyor. Ukrayna'nın Donbas havzasında yer alan Donetsk ve Lugansk'ta Rusya tarafından kışkırtılan ve desteklenen ayrılıkçı gruplar ile Ukrayna ordusu arasındaki silahlı çatışmaları durdurmak için Üçlü Temas Grubunun yürüttüğü müzakereler sonucunda Temmuz 2020'de kapsamlı ateşkes anlaşması imzalanmış ancak ihlaller tamamen durmamıştı.

Güncel kriz, bu yılın başından itibaren Doğu Ukrayna'da karşılıklı mevzilerde yapılan ihlallerin artmasıyla 26 Mart günü patlak verdi ve tırmanarak devam etti. Ukrayna Devlet Başkanı Vladimir Zelenskiy'nin Nisan ayı başında Kırım'ı kurtarmayı amaçlayan Askeri Güvenlik Stratejisini onaylaması, ABD yeni başkanı Biden'ın Putin ve Rusya'ya yönelik olumsuz beyanları ve Ukrayna'ya desteğini artıracığını açıklaması, NATO'nun ve Rusya'nın Karadeniz'deki tatbikatları, karşılıklı sert söylemler ve caydırma hamleleri krizi alevlendirerek savaş senaryolarını gündeme taşıdı.

Gelinen aşamada NATO Daimî Deniz Görev Gücündeki beş gemi ile ABD'nin iki savaş gemisi Karadeniz'e girerken, Rusya Hazar Filosundan gemilerle Karadeniz Filosunu takviye ediyor. Aslında Karadeniz'de deniz gücü dengesi açık ara Rusya'nın tarafında. Bu durum Sovyetlerin Karadeniz Filosunun paylaştığı 1990'lı yıllara uzanıyor. Paylaşım yapılırken Sovyet gemilerinin yüzde 82'sini Rusya, yüzde 18'ini Ukrayna almıştı. Ukrayna'ya kalan gemilerin çoğu da savaş gemisi sınıfına dâhil edilmeyen çeşitli su üstü gemilerinden oluşuyordu. Ukrayna'nın deniz gücü sonraki yıllarda da çok değişmedi, üstelik bir kısmını Kırım'ın 2014'te işgali ile kaybetti. Hâlen savaş gemisi sınıfında bir firkateyn ve bir korveti var. Diğer kıyıdaş ve ABD müttefiki Gürcistan az sayıda kıyı koruma gemisine sahip. Dört muhrip, sekiz denizaltı ve birkaç hücumbot ile Romanya'nın gücü nispeten daha fazla olmakla birlikte hepsinin toplamı miktar olarak Rusya'yı dengeleyecek durumda değil. 45 savaş gemilik Rus Filosu ancak Türkiye'nin Karadeniz'deki deniz gücü takviye edildiğinde ve ABD ile NATO ülkeleri donanmaları Montrö sınırlamalarına bağlı kalmaksızın Karadeniz'e geçerek müşterek hareket ettiğinde dengelenebilir. Bu tür bir olasılığın gerçekleşmesi ise hayli zordur.

Diğer taraftan Rusya'nın Ukrayna'nın doğu ve güneyinde iki haftadır asker takviyesinin devam ettiği, 2014'ten itibaren Kırım'da 30-40 bin asker bulundururken bu yıl Nisan başından itibaren 40.000 askerlik yığınak yaptığı, tank, top, füze birliklerini ve çeşitli lojistik unsurları konuşlandırdığı iddia ediliyor. Birliklerin konuş yerleri ise Ukrayna'ya taarruzî bir harekâttan ziyade Donbas'taki ayrılıkçı unsurları ve Kırım'ı gerektiğinde takviye etmeyi amaçlayan bir görünüm sergiliyor.

Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy'nin yoğun diplomasi ve halkla ilişkiler trafiği krizin göze çarpan boyutudur. Zelenskiy, bir taraftan cephenin ileri hatlarına giderek medyaya görüntü verip cesaretini sergiliyor ve Ukrayna halkını motive etmeye çalışıyor, diğer yandan ikili ve çoklu ziyaretler gerçekleştiriyor, AB, NATO ve ABD'ye bölgedeki varlıklarını güçlendirmesi çağrısında bulunuyor ve Ukrayna'nın NATO'ya üyeliğinin gerçekleşmesi için bastırıyor. Bu çabaların, NATO ve AB'yi söylemlerin ötesinde daha sert ve kapsamlı yaptırımlar noktasında harekete geçirebilmesi aslında ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın tavırlarına bağlı ancak şimdilik bu yönde bir kararlılık görülüyor.

Bu çerçevede Zelenskiy'nin Türkiye ziyareti ve en üst düzeyde savunma sanayi iş birliği üzerine üç saatlik görüşme çok daha fazla önem kazanıyor. Ukrayna'nın sahip olduğu Türk Bayraktar insansız hava aracına ek olarak yeni nesil Bayraktar uçağı alacağı ve bunların ayrılıkçılara karşı kullanıldığı iddiaları ise Türkiye'yi doğrudan krizin içine çekiyor.

Özellikle Rusya'nın Türkiye'nin yaklaşımından rahatsız olduğu anlaşılıyor. Rusların Montrö konusunda hassasiyetlerini vurgulamaları ABD ve NATO gemilerinin geçişlerinin sıkı takipte olacağını gösteriyor. Rusya'nın Türkiye ile tarifeli ve charter uçak seferlerini 15 Nisan-1 Haziran 2021 döneminde tek taraflı olarak durdurması ise yaklaşan turizm mevsiminde Türkiye açısından olumsuz sonuçlar doğuracak niteliktedir. Rusya'nın elinde başka kozları da var ve bunları arasında dikkat çekenleri Suriye'deki kozlarıdır. Rusya geçmiş dönemlerde de Ukrayna ve Kırım nedeniyle sıkıştığında ve AB yaptırımları gündeme geldiğinde İdlib'de saldırıları artırdı, Türkiye'ye ve dolayısıyla AB'ye mülteci akınlarını hızlandırdı. Özellikle Avrupa'nın hassasiyetini istismar eden bu kozu tekrar kullanıp kullanmayacağı bilinmemekle birlikte Türkiye'nin son yıllarda İdlib kuzeyinde oluşturduğu kamplar ve muhaliflerin kontrolündeki tampon oluşturan bölgeler kısmi güvence sağlıyor. Rusya'nın Suriye'de Esad yönetimini Türkiye'nin kontrolündeki bölgelere yönelik harekate yönlendirmesi ve PYD/YPG ile yaklaşması hamlelerine bazı koşullarda başvurabileceğini de göz ardı etmemek gerekir.

Türkiye-Rusya ilişkilerinin seyri açısından tamamen kötümser olmaya gerek yok. İki ülke 2011'den beri Suriye'de, Libya'da, Güney Kafkasya'da, Karadeniz'de ve Ukrayna'da farklı çıkar ve hedeflere sahip olmalarına karşın rekabet ve iş birliği dengesini korumayı başardılar, çıkan krizleri yönetebildiler. Bu beceri iyimser olmak için güçlü bir gerekçedir.

Yazının sonuna gelirken bölgede sıcak bir askeri saldırı olasılığına yönelik tahmin yapmak gerekirse şunlar söylenebilir. Aslında Rusya'nın söylemleri sert ancak birliklerin yığınaklanması taarruzî bir askerî harekâta işaret etmiyor. Rusya Ukrayna ve Kırım'da askeri olarak avantajlı konumdadır ve bunu riske etmek istemeyecektir. Diğer taraftan Rusya'nın, Ukrayna topraklarına girmesi ya da hava ve deniz unsurlarıyla bombalamasına Ukrayna, ABD ve NATO tarafından bir şekilde karşılık verildiğinde daha fazla cephede angajman ile yüz yüze kalacağını hesapladığını düşünmek gerekir. Rusya'nın farklı cephelerde eş zamanlı strateji uygulayabilecek yeterli birleşik gücü sınırlıdır. Dolayısıyla Rusya'nın rasyonel hareket tarzı kontrollü tırmanma ve caydırma hamleleridir. Bu tür bir strateji Putin'e iç politikada amaçladığını sağlar.

Ancak dış politika kararlarında rasyonalitenin dışında alınan kararlar istisna değildir. Bu nedenle Ukrayna'nın enerjik başkanının hırsıyla ve/veya provokasyon sonucu Rusya'nın eline "Donbas'taki etnik Rus nüfusa karşı soykırım yapılıyor" gerekçesi verildiğinde sürprizlerle karşılaşmak da olasıdır.

Bu kadar bilinmezliğin arasında belirgin olan ise Türkiye'nin Ukrayna ile "stratejik iş birliğinde" ve söylemlerinde temkinli olması gerekliliğidir. Aslında Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna ile olan iyi ilişkileri krizin çözümünde arabuluculuk rolü alması için fırsat sunmaktadır.



Bu belgede yer alan hususların **tüm sorumluluğu yazarlara ait olup** MSE'ye üyelerini bağlamaz.

Bu belgenin her hakkı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu esasları çerçevesinde MSE'ye aittir.

Alıntılarda <http://merkezstrateji.com/> uzantısının verilmesi, belgenin tamamına ulaşılabilmesi için zorunlu tutulmuştur.